

Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinto „pranešimo žiniasklaidai“ apibrėžimo kritika

Liutauras Ulevičius

Vilniaus universitetas

Vilnius University

liutauras.ulevicius@kf.vu.lt

Santrauka. Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. spalio 15 d. įtvirtintas naujas „pranešimo žiniasklaidai“ apibrėžimas neatitinka komunikacijos moksle vartojamos sampratos. Straipsnyje nagrinėjami pagrindiniai mokslo darbuose išskiriami pranešimo žiniasklaidai požymiai ir vertinama, kurie iš jų įstatyme atspindėti ydingai, prognozuojama, kokias pasekmes tai gali sukelti taikant naująsias įstatymo normas.

Reikšminiai žodžiai: pranešimas žiniasklaidai, pranešimas spaudai, Visuomenės informavimo įstatymas.

Critique of the definition of “media release” in the Law on Public Information of the Republic of Lithuania

Abstract. On 15 October 2024, the Seimas of the Republic of Lithuania adopted a new definition of “media release”, which does not correspond to the paradigm used in communication science. The article analyses the main features of press releases identified in scientific works and assesses which of them are not properly reflected in the law, and predicts what consequences this may lead to in the application of the new norms of the law.

Key words: media release, press release, Law on Public Information.

2024 m. spalio 15 d. Seimas pritarė įstatymo projektui Nr. XIVP-3792(2)¹ ir priėmė įstatymą Nr. XIV-3029: Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnis buvo papildytas nauja 38 dalimi, kurioje pirmą kartą Lietuvos teisės aktuose įtvirtintas „pranešimo žiniasklaidai“ apibrėžimas.

Iki šiol Lietuvos teisės aktuose nebuvo įtvirtinta nei „pranešimo žiniasklaidai“, nei anksčiau plačiau vartotos sąvokos „pranešimas spaudai“ samprata, tačiau ji buvo nuodugniai nagrinėta mokslo darbuose. Šiame straipsnyje nagrinėjami naujosios įstatyme nustatytos ir anksčiau komunikacijos moksle įsitvirtinusios „pranešimo žiniasklaidai“ sampratos požymiai.

Pranešimo žiniasklaidai samprata lietuvių kalba išleistuose mokslo darbuose

Sąvoka „pranešimas žiniasklaidai“ (angl. *media release*) mokslo darbuose palengva pakeitė klasikinę „pranešimo spaudai“ (angl. *press release*) sąvoką, todėl nagrinėju abi formas.

¹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP-3792(2). *E-seimas.lrs.lt*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c9e327907ca511ef84ff9693ecd03ff5> [žiūrėta 2025-10-08].

Received: 8/10/2025. **Accepted:** 10/03/2026.

Copyright © 2025 Liutauras Ulevičius. Published by the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Bene pirmuoju bandymu akademinėje literatūroje apibrėžti pranešimą žiniasklaidai laikytina 1999 m. išleista² Audronės Glosienės metodinė priemonė „Ryšių su visuomene ABC bibliotekininkams“. Autorė poskyryje „4.2. Pranešimas“ apibrėžia bendrinę pranešimo (angl. *message*) sąvoką. Pranešimą apibūdina kaip „esminę žinią, kurią biblioteka nori apie save perduoti arba kurią perduoda sąmoningai arba nesąmoningai“. „Biblioteką“ pakeitę bendrinis „organizacijos“ terminu gausime ir pirmąjį pranešimo žiniasklaidai apibrėžimą lietuvių kalba.

Tais pačiais 1999 m. Audronės Nugaraitės išleistoje metodinėje medžiagoje „Valdžia ir žiniasklaida: dialogas“ nurodoma³, jog informacinis pranešimas spaudai yra vienas iš pagrindinių bendravimo su žiniasklaida būdų kartu su viešai sakoma kalba, kurių turinys yra „konkreti, įdomi informacija apie organizacijos veiklą, renginį, pateikiama trumpa standartine forma“.

Vilija Gudonienė 1999 m. išleistoje studijų medžiagoje „Tarptautiniai ryšiai su visuomene: ryšių su visuomene tarptautinės normos ir standartai“⁴ ryšių su visuomene procesą skaido į šešias dalis, iš kurių ketvirta yra „Dokumentavimas“, o jo sudedamoji dalis yra „Pranešimų kūrimų planas“. Autorė išskiria reikalavimus, keliamus šiam planui: pasirinktų pranešimų reikalingumo pagrindimas, pranešimų naudojimo apibrėžimas, smulkus pranešimų formato, turinio ir ypatybių apibrėžimas, sąnaudų apibrėžimas, numatomi subkontraktoriai, kalendorinis planas, biudžetas ir kliento pritarimas. Taigi, autorė organizacijos pranešimus mato kaip sisteminio ir ilgalaikio ryšių su visuomene proceso sudedamąją dalį.

2002 m. išleistoje⁵ Žyginto Pečiulio „Televizijos žurnalistikoje“ „pranešimo žiniasklaidai“ apibrėžimo nepateikta, tačiau skyriuje „Kur ieškoti informacijos“ suformuluotas svarbus pranešimo žiniasklaidai požymis: „Pranešimus spaudai (arba presrelizus) rengia įstaigų spaudos tarnybų darbuotojai, gerai išmanantys žurnalistų veiklos principus.“ Kitaip tariant, pranešimą spaudai rengia komunikuojančios organizacijos (ar subjekto) atstovai, o ne kokie nors nesusiję tretieji asmenys.

2002 m. autorių kolektyvo išleistame⁶ „Visuomenės informavimo ir komunikacijos įgūdžių vadove visuomenės sveikatos specialistams“ detalizuojami atskiri pranešimo spaudai požymiai. Išskiriami šie reikalavimai: pateikti tik tada, kai turite ką nors naujo pasakyti; informaciją pateikti, atsižvelgiant į auditorijos ir žiniasklaidos interesus; tekstas turi būti lengvas ir suprantamas. Nurodomos gairės formai: institucijos blankas, užrašas „Pranešimas spaudai“, parengusio asmens pavardė, pareigos, telefonai, parengimo data (gali būti ir norimo išspausdinimo data), antraštė; pirmoje pastraipoje svarbiausia informacija; informacija toliau pateikiama svarbos mažėjimo tvarka; paskutinė pastraipa – apie galimybę gauti daugiau informacijos; gali būti pateikiami priedai. Išskiriami ir pranešimo spaudai platinimo būdai – paštu, telefaksu, elektroniniu paštu, skelbimas organizacijos tinklalapyje.

Sevilė Mamedaitytė autorizuotoje metodinėje medžiagoje, parengtoje 2003 m.⁷, teigia, jog pranešimas spaudai yra informacija apie įvykį, organizaciją ir jos paslaugas ar renginius. Taip pat nurodomas požymis, jog pranešimo spaudai apimtis – maždaug 1 tūkstantis ženklių.

Vladimiras Andrejevas ir Ramunė Gražulienė metodiniame leidinyje policijos darbuotojams⁸ teigė, jog pranešimas žiniasklaidai yra viena iš informacijos pateikimo viešosios informacijos rengėjams

² Glosienė, A. *Ryšių su visuomene ABC bibliotekininkams*. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 1999, p. 33.

³ Nugaraitė, A. *Valdžia ir žiniasklaida: dialogas: metodinė medžiaga*. Vilnius: Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, 1999, p. 26.

⁴ Gudonienė, V. *Tarptautiniai ryšiai su visuomene: ryšių su visuomene tarptautinės normos ir standartai: studijų medžiaga*. Vilnius: Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, 1999, p. 44.

⁵ Pečiulis, Ž. *Televizijos žurnalistika*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002, p. 28.

⁶ *Visuomenės informavimo ir komunikacijos įgūdžių vadovas visuomenės sveikatos specialistams* / sud. V. Gudonienė. Vilnius: Valstybinis visuomenės sveikatos centras, 2002, p. 29.

⁷ Mamedaitytė, S. *Lietuvos savivaldybių ir piliečių ryšio stiprinimas: autorinė metodinė medžiaga kursams*. Vilnius, 2003 m. gegužės–birželio mėn., p. 41.

⁸ Andrejevas, V.; Gražulienė, R. *Policijos bendravimas su žiniasklaida: mokymo metodinis leidinys*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003, p. 18.

formų, kuria pranešama apie atskirą įvykį, kriminogeninę padėtį respublikoje, mieste, rajone, savaitės, mėnesio ketvirčio, metų statistiką.

2004 m. išleistoje monografijoje „Efektyvi komunikacija“⁹ Žygintas Pečiulis daugiausia dėmesio skiria viešajai kalbėsenai, tačiau II skyriaus 1 poskyryje „Ieškau geriausios idėjos“ išskiria septynis klausimus, kuriuos vėliau apibendrina į keturis esminius: „Ką turiu pasakyti?“, „Kam kalbėsiu?“, „Kodėl kalbėsiu?“ ir „Kaip kalbėsiu?“. Šie klausimai netiesiogiai kartoja Haroldo Lasswello 5W klausimų modelį¹⁰.

Viktorija Baršauskienė ir Birutė Janulevičiūtė-Ivaškevičienė pranešimą spaudai 2005 m. apibrėžė¹¹ kaip vieną pagrindinių bendravimo su žiniasklaida būdų, kai pateikiama konkreti, įdomi informacija apie organizacijos veiklą ar renginį, išdėstoma trumpa, standartine forma.

Šio straipsnio autorius 2006 m. išleistoje monografijoje „Kaip tapti žinomam: etiški ryšiai su visuomene“¹² pranešimą žiniasklaidai apibrėžė kaip priemonę, kuria organizacija ar konkretus asmuo gali viešai išreikšti savo poziciją, nepriklausomai nuo kitų asmenų veiklos. Tai dažniausiai pastebima ir naudojama taktinė ryšių su visuomene priemonė.

Tais pačiais metais dienraščio „Verslo žinios“ žinytų seriją papildė¹³ „Viešieji ryšiai plėtrai ir pelnui“, kurio autoriai buvo ryšių su visuomene agentūros „VRP Hill & Knowlton“ darbuotojai. Poskyryje „3.6.2.1 Ryšiai su žiniasklaida“ apibrėžimo nepateikta, tačiau aptariamas pranešimų spaudai naudojamas. Pavyzdžiui, išskiriamas netradicinis kreipimosi į auditoriją būdas, tai „individualus pranešimas spaudai“, kai kiekviena žiniasklaidos priemonė gauna vis kitokį pranešimą spaudai, atitinkantį žiniasklaidos specifiką.

„Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“ Valdemaras Serapinas 2010 m. „pranešimą“ apibrėžė taip: tai „dalykiškas ir nuoseklus žinių apie įvykius arba veiksmus perdavimas žodžiu, raštu ar vaizdu (filmuota medžiaga)“¹⁴. Pateikiamas pavyzdys, jog tai gali būti kokios nors institucijos pranešimas žiniasklaidai.

2013 m. Valdemaras Puodžiūnas teigė, jog pranešimu spaudai organizacija ar konkretus asmuo viešai išreiškia savo poziciją arba skelbia naujienas apie savo veiklą. Svarbus pats tokio pranešimo paskelbimas ir išsiuntimas žiniasklaidos priemonėms bei paskleidimas tam tikroje viešojoje erdvėje, nesvarbu, ar žiniasklaida atkreips į pranešimą dėmesį, ar publikuos jį, ar susidomėjusi parengs savo publikaciją, ar tiesiog ignoruos.¹⁵

Tais pačiais metais išleistoje mokomojoje priemonėje „Tarpkultūrinė komunikacija“ Vilija Gudonienė nagrinėja¹⁶ „komunikacijos“ sampratą ir remiasi „Tarptautinių žodžių žodynu“¹⁷, kuriame „komunikacija“ ir kildinama iš lotyniško termino „communicatio“, t. y. „pranešimas“.

Lina Kazokienė ir Jurgita Stravinskienė vadovėlyje „Ryšiai su visuomene“ apibrėžia bendrinę sąvoką „pranešimas“: autorių nuomone, jis turi būti suprantamas kaip esminė žinia, kurią organizacija nori apie save perduoti ir kurią perduoda sąmoningai arba nesąmoningai.¹⁸

Tais pačiais 2014 m. išleistoje monografijoje „Vieši Seimo ryšiai su visuomene“ Andrius Vaišnys nagrinėja, kaip pranešti ir kokie yra ryšių su visuomene darbo ypatumai parlamente¹⁹. Pranešimą pirmiausia apibrėžia plačiąja komunikacijos prasme („įvairių formų ryšių su visuomene pranešimai, skirti formuoti viešąją nuomonę apie parlamento darbą“), kas apima visą veiksmų spektrą nuo naujienos spaudai raštu ir vaizdu iki parodos organizavimo ar piliečių priėmimo. Siaurąja prasme pranešimas spaudai (žiniasklaidai) nagrinėjamas kaip darbinis ryšių su visuomene žanras: a) žurnalisto informavimas

⁹ Pečiulis, Ž. *Efektyvi komunikacija: praktinis vadovas*. Vilnius: Versus aureus, 2004, p. 48.

¹⁰ *The Communication of Ideas* / ed. L. Bryson. New York: Institute for religious and social studies, 1948, p. 37.

¹¹ Baršauskienė, V.; Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, B. *Komunikacijų teorija ir praktika: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2005, p. 34.

¹² Ulevičius, L. *Kaip tapti žinomam: etiški ryšiai su visuomene*. Kaunas: Smaltija, 2006, p. 90.

¹³ *Viešieji ryšiai plėtrai ir pelnui*. Vilnius: Verslo žinios, 2006, p. 3.

¹⁴ Pranešimas. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga internetu: <https://www.vle.lt/straipsnis/pranesimas-1/> [žiūrėta 2025-10-08].

¹⁵ Puodžiūnas, V. *Viešosios komunikacijos technologijos ir inovacijos: vadovėlis*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2013, p. 150.

¹⁶ Gudonienė, V. *Tarpkultūrinė komunikacija*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2013, p. 40.

¹⁷ Komunikacija. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Prieiga internetu: <http://www.tzz.lt/k/komunikacija> [žiūrėta 2025-10-08].

¹⁸ Kazokienė, L.; Stravinskienė, J. *Ryšiai su visuomene: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2014, p. 112.

¹⁹ Vaišnys, A. *Vieši Seimo ryšiai su visuomene*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014, p. 154, 348.

žodžiu, raštu, paštu pagal anketoje nurodytą pageidavimą – kaip „informacijos paslauga, kurios teikimas saistomas valstybės tarnautojo atliekama pareiga“; b) pranešimas spaudai (žiniasklaidai) – nustatytos formos ir struktūros informacija, skirta pateikti žurnalistų auditorijai tinkamu metu. Pranešimo spaudai (žiniasklaidai) kontekste aptariamas ir pranešimas kitoms susijusioms auditorijoms, pavyzdžiui, verslo įmonėms, kai tiesiogiai teikiama informacija apie joms aktualius teisės aktų pakeitimus.

2014 m. išleistoje knygoje „Kaip bendrauti su žiniasklaida: principai, patarimai, pavyzdžiai“ Žyngintas Pečiulis pranešimo žiniasklaidai apibrėžimo nepateikia, tačiau III skyriuje „Tvarka bus. Racionalus darbų planavimas“ nurodo, jog tikslai, kodėl organizacija ar asmuo ką nors praneša (informuoja), gali būti įvairūs. Autorius juos skirsto į šešias grupes: informuoti, šviesti (naujos kompetencijos, mąstymas), įtikinti (sprendimų priėmimas ir veikla), motyvuoti, įkvėpti (aistra, energija, pajutimas), skatinti (reputacija, patikimumas).²⁰

Janina Pupelienė, nagrinėdama mokslo komunikacijos publikacijos tipus pranešimą spaudai tapatina su žinute, vienu iš informacinių publikacijų žanrų. Jos teigimu²¹, paprastai žinutėmis informuojama apie kokį nors įvykį – kur nors kas nors atsitinka ir tai gali dominti visuomenę, tačiau ne visada žinutėje įvykis yra svarbiausia. Visoms žinutėms galioja apverstos piramidės taisyklė: pranešimo pradžioje (pirmoje pastraipoje) pateikiama svarbiausia informacija. Tik jei pirmąją pastraipą skaitytojas susidomės, yra tikimybė, kad jis toliau skaitys publikaciją.

Jolanta Mažylė mokomojoje priemonėje „Informaciniai žurnalistiniai tekstai ir jų žanrai“ vartoja „pranešimo spaudai“ sąvoką²², tačiau jos neapibrėžia, o pamini tais atvejais, kada pranešimai spaudai yra pirminė informacija, kurią žurnalistas naudoja tolesniuose etapuose: „Paprastoji žinutė – tai žurnalistinis tekstas, kuriame pateikiame kur kas daugiau publicistinių detalių. Tokioje žinutėje jau atsakome ir į klausimą kaip. Būtent atsakymas į šį klausimą gali papildomai sudaryti apie 4–5 sakinius teksto. Dažnai tokios žinutės parengiamos naudojant informaciją iš pranešimų spaudai, oficialiai skelbiamų institucijų suvestinių ir pan.“

Renata Matkevičienė nepateikia²³ pranešimo žiniasklaidai apibrėžimo, tačiau apibūdina pagrindinius jo požymius. Pranešime žiniasklaidai, jos teigimu, turi būti atsakyta į penkis klausimus (5K): kas, ką, kur, kada, kodėl.

Prokuratūros darbuotojams parengtoje metodinėje medžiagoje²⁴ pranešimas žiniasklaidai apibrėžiamas kaip viena dažniausių išorinės komunikacijos formų, kuria siekiama apie prokuratūros priimtus sprendimus per žiniasklaidą informuoti visuomenę.

2018 m. Lietuvos komunikacijos asociacijos išleistas „Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas“ „pranešimą spaudai“ tapatina²⁵ su „pranešimu žiniasklaidai“, jų anglišką atitikmenį nurodydamas kaip „press release“, „media release“, „news release“. Žodyne iš esmės pateikiami du apibrėžimai. Pagal pirmąjį tai „ryšių su žiniasklaida priemonė, kuria siekiama perduoti organizacijai ar asmeniui aktualią naujieną ir atkreipti žiniasklaidos dėmesį. Pranešime spaudai pateiktą informaciją žurnalistai gali panaudoti autoriniams straipsniams, reportažams rengti arba gali ją paskelbti savo kuruojamoje naujienų portalo skiltyje, neimdami už tai užmokesčio.“ Pagal antrąjį tai „trumpas tekstas, kuriame pateikiama svarbiausia informacija apie organizacijos įvykį, planuojamus pokyčius, naujus produktus ir pan.“

2024 m. išleistoje mokomojoje knygoje „Skaitmeninė komunikacija“ Monika Mačiulienė ir Gintarė Gulevičiūtė aptaria komunikacijos turinį ir konstatuoja, jog turinys yra „informacija, pranešimai ir vaizdinė medžiaga, perduodama klientams skaitmeniniais kanalais“.²⁶

²⁰ Pečiulis, Ž. *Kaip bendrauti su žiniasklaida: principai, patarimai, pavyzdžiai*. Vilnius: Lietuvos aklųjų biblioteka, 2014, p. 31.

²¹ Pupelienė, J. *Mokslo komunikacija: mokomoji knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2015, p. 47.

²² Mažylė, J. *Informaciniai žurnalistiniai tekstai ir jų žanrai: mokomoji priemonė*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015, p. 31.

²³ Matkevičienė, R. *Ryšiai su visuomene: mokomoji knyga*. Vilnius: Akademine leidyba, 2015, p. 88.

²⁴ *Prokuratūros komunikacijos vadovas*. Vilnius: Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, 2015, p. 17.

²⁵ *Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas*. Vilnius: Lietuvos komunikacijos asociacija, 2018, p. 54.

²⁶ Mačiulienė, M.; Gulevičiūtė, G. *Skaitmeninė komunikacija*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2024, p. 10.

Pranešimo žiniasklaidai samprata lietuvių kalba išleistuose verstiniuose mokslo darbuose

1998 m. lietuvių kalba išleistame Johno Fiske vertime siūlomas apibendrintas komunikacijos, kaip socialinės sąveikos per pranešimus, apibrėžimas²⁷: „<...> egzistuoja dvi pagrindinės komunikacijos studijų mokyklos. Pirmajai komunikacija yra pranešimų perdavimas.“ Tačiau pranešimo žiniasklaidai apibrėžimas neformuluojamas.

2003 m. pranešimų spaudai naudojimą finansų komunikacijai informacinėje medžiagoje Nacionalinė vertybinių popierių birža dalyviams pristatė Karen Snedeker vertimu²⁸. Nors apibrėžimas nesuformuluotas, išsamiai aptariamos rekomendacijos, kas turi būti būdinga geram pranešimui spaudai: informacijos atranka, pavadinimas, pirmasis sakinytis ir pirmoji pastraipa, apverstos piramidės principas ir kt.

2007 m. lietuvių kalba išleistoje verstinėje Denniso L. Wilcoxo, Gleno T. Camerono, Philipo H. Aulto ir Warren K. Agee monografijoje „Ryšiai su visuomene: strategija ir taktika“ pranešimas žiniasklaidai nėra apibrėžiamas, tačiau išskiriama, jog būtent pranešimas yra vienas iš keturių pagrindinių komunikacijos dėmenų: „Daugumą komunikacijos modelių vis dėlto sudaro keturi pagrindiniai dėmenys. Kaip pavyzdžiu galime naudotis Davido K. Berlo modeliu. Jį sudaro siuntėjas / šaltinis (koduotojas), pranešimas, kanalas ir gavėjas (iškoduotojas).“²⁹

Pagrindiniai mokslo darbuose skiriami pranešimo žiniasklaidai požymiai

Remiantis išdėstyta apžvalga, galima sudaryti tokią palyginamąją lentelę:

Autorius (autoriai), metai	Turinys	Subjektas	Forma
Fiske, 1998	–		
Glosienė, 1999	Esminė žinia	Perduoda organizacija	
Nugaraitė, 1999	Informacija apie organizacijos veiklą		Turi trumpą standartinę formą
Gudonienė, 1999	Ryšių su visuomene proceso dalis		
Pečiulis, 2002		Ruošia organizacijos darbuotojai	
Gudonienė et al., 2002	Vertinga informacija, lengvai suprantama, struktūruotai pateikiama		Specifiniai formos reikalavimai
Mamedaitytė, 2003	Informacija apie įvykį, organizaciją ir jos paslaugas ar renginius		Apimtis apie 1 tūkst. ženklų
Andrejevas ir Gražulienė, 2003	Informacija apie įvykį, padėtį, statistiką ir kt.		Informacijos teikimas viešosios informacijos rengėjams
Snedeker, 2003	Turi struktūrą (pavadinimas, pirmasis sakinytis, pirmoji pastraipa)	Apverstos piramidės principas	
Pečiulis, 2004	Atsakoma į 4 pagrindinius klausimus		
Baršauskienė ir Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, 2005	Įdomi informacija		Trumpa, standartinė forma

²⁷ Fiske, J. *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: Baltos lankos, 1998, p. 16.

²⁸ Snedeker, K. *Praktiniai žingsniai kuriant ryšius su investuotojais strategiją*. Vilnius: Nacionalinė vertybinių popierių birža, 2003, p. 69.

²⁹ Wilcox, D. L. et al. *Ryšiai su visuomene: strategija ir taktika*. Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2007, p. 154.

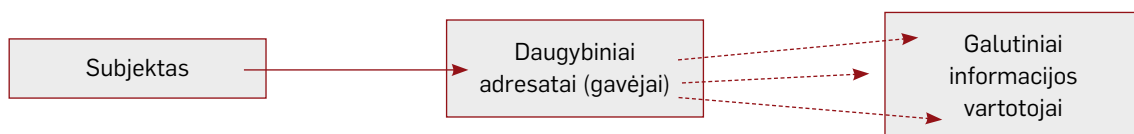
Autorius (autoriai), metai	Turinys	Subjektas	Forma
Ulevičius, 2006	Organizacijos ar asmens pozicija		
„Verslo žinios“, 2006	–		
Wilcox et al., 2007	–		
Serapinas, 2010	Žinios apie įvykius arba veiksmus		
Puodžiūnas, 2013	Pozicija arba naujiena apie veiklą	Organizacija ar asmuo	Paskleidimas viešojoje erdvėje
Gudonienė, 2013	–		
Kazokienė ir Stravinskienė, 2014	Esminė žinia apie save	Organizacija sąmoningai arba nesąmoningai	Žinios perdavimas
Vaišnys, 2014	Skirtas formuoti viešąją nuomonę		Pateikiama žurnalistų auditorijai
Pečiulis, 2014	Šeši skirtingi tikslai (informuoti, šviesti, įtikinti, motyvuoti, skatinti, formuoti patikimumą)	Organizacija ar asmuo	
Pupelienė, 2015	Informuojama apie įvykį		Informacinės publikacijos žanras, apverstos piramidės taisyklė
Mažylė, 2015	Pirminė informacija žurnalistams		
Matkevičienė, 2014	Atsakoma į 5 klausimus: kas, ką, kur, kada ir kodėl		
Generalinė prokuratūra, 2015	Informacija apie priimtus sprendimus		Išorės komunikacijos forma
LTKA, 2018	Aktuali naujiena apie įvykį, pokyčius, produktus	Organizacija ar asmuo	Siekama atkreipti žiniasklaidos dėmesį
Mačiulienė ir Gulevičiūtė, 2024	Informacija, pranešimai, vaizdinė medžiaga		

Apžvelgtuose mokslo darbuose pasikartoja nuostatos, jog pranešimas žiniasklaidai yra tam tikrą žinių turinio subjekto veiksmas tą žinią perduodant informacijos sklaidos tarpininkams (žinių skleidėjams).

Pagal šią sampratą galima išskirti šiuos pagrindinius pranešimo žiniasklaidai požymius:

1. Pranešimo žiniasklaidai subjektas yra žinios turėtojas (organizacija ar asmuo).
2. Pranešimo žiniasklaidai subjektas aktyviai veikia skleisdamas turimą žinią (turinį).
3. Pranešimo žiniasklaidai adresatai yra visuomenės informavimo tarpininkai – žinių skleidėjai (kartotuvai). Istoriskai tai buvo spaudos leidiniai (laikraščiai, žurnalai), vėliau atsirado dvi naujos kategorijos – radijas ir televizija. O nuo XX a. pabaigos ir įvairių paskirčių interneto svetainės, nuotolinės paslaugos ir kt. Atitinkamai keitėsi ir turinio perdavimo forma (tekstas, audiovizualinis turinys, skaitmeninė informacija ir pan.).

Teorinis pranešimo žiniasklaidai modelis gali būti vaizduojamas tokia schema:

2 pav. Teorinis pranešimo žiniasklaidai modelis (sudaryta autoriaus)

Mokslo darbuose nėra detalizuojama ar specialiai ribojama, kokie subjektai yra tinkami pranešimų žiniasklaidai apibrėžimui. Be to, nedetalizuojama, kokia konkreti veikla būtina šiam subjektui (galima palyginti: įstatyme įtvirtinta sąvoka reikalauja, kad subjektus „parengtų“ pranešimą žiniasklaidai). Todėl *pirmas požymis* yra būtinas, pakanka, jog subjektas turi turėti tam tikrą žinią.

Antras požymis yra būtinas – žinią turintis subjektas turi aktyviai ją skleisti. Kitu atveju informacija gali sklisti kitais būdais (gandais, nutekėjimais, trečiųjų šalių iniciatyva ir pan.), tačiau tai nebus laikoma pranešimu žiniasklaidai.

Trečias požymis yra esminis ir būtinas, tačiau istoriškai kintantis. Kitaip tariant, žinios sklaida konkretiems gavėjams (žinių sklaidos tarpininkams) yra pagrindinis šią priemonę atribojantis nuo kitų panašių, tačiau skirtingų veiksmų (pavyzdžiui, informacijos sklaidos savo valdomose interneto svetainėse, socialinių tinklų paskyrose ir pan.). Pažymėtina, jog ilgainiui pranešimas žiniasklaidai tampa vis labiau bendrinis ir dažnai žiniasklaidai tampa nebe pagrindine, o šalutine tikslinė auditorija. Taigi, svarstyta, jog ateityje pranešimai žiniasklaidai virs tiesiog viešaisiais pranešimais, nes alternatyvios informacijos sklaidos galimybės (t. y. ne per „tradicinę“ žiniasklaidą) tampa vis labiau dominuojančios.

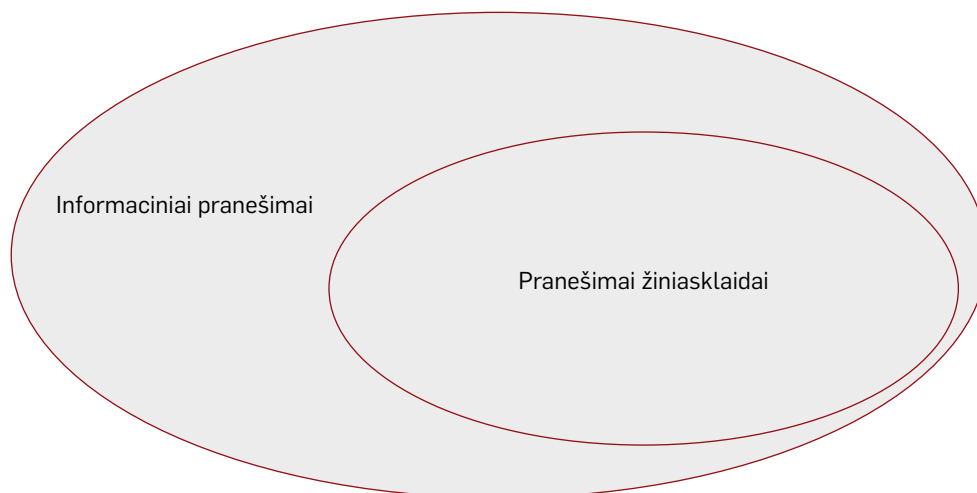
Pranešimo žiniasklaidai požymiai Visuomenės informavimo įstatyme

Pagal įstatymą pranešimas žiniasklaidai dabar suprantamas kaip „asmens, įmonės ar organizacijos parengtas informacinis pranešimas, kuris viešosios informacijos rengėjo ir (ar) skleidėjo nuožiūra gali būti skleidžiamas visuomenės informavimo priemonėse.“

Iš apibrėžimo galima išskirti šiuos tris pagrindinius požymius:

1. Pranešimas žiniasklaidai yra informacinis pranešimas.
2. Pranešimą žiniasklaidai rengia asmenys, įmonės arba organizacijos.
3. Pranešimas žiniasklaidai gali būti skleidžiamas visuomenės informavimo priemonėse. Sprendimą dėl skleidimo ar neskleidimo priima viešosios informacijos rengėjas ir (ar) skleidėjas.

Pirmas požymis yra būtinas. Kitaip tariant, visi pranešimai žiniasklaidai yra informaciniai pranešimai. Negali būti pranešimo žiniasklaidai, kuris nėra informacinis pranešimas. Tai galima iliustruoti tokia schema:

1 pav. Pranešimų žiniasklaidai ir informacinių pranešimų santykis

Visuomenės informavimo įstatyme terminas „informacinis pranešimas“ nevertojamas. Jis neapibrėžtas ir kituose viešąją informaciją reglamentuojančiuose teisės aktuose. Todėl atskleisti tikrąjį šio termino turinį reikia remiantis kitais, neteisiningais šaltiniais.

Pagal „Lietuvių kalbos žodyną“³⁰ daiktavardis „pranešimas“ kildinamas iš veiksmažodžio „pranešti“ septintosios (pagal žodyną) reikšmės: „duoti žinią, paskelbti, pasakyti“. O būdvardis „informacinis“ kildinamas iš daiktavardžio „informacija“, kuris suprantamas kaip „žinios, nurodymai, paaiškinimai“. Iš to darytina išvada, jog „informacinis pranešimas“ yra žinių, nurodymų, paaiškinimų perdavimas, paskelbimas, pasakymas.

Antras požymis taip pat yra būtinas. Įtvirtintas baigtinis sąrašas subjektų, kurių informaciniai pranešimai būtų laikomi pranešimais žiniasklaidai. Taigi, pranešimais žiniasklaidai nebūtų laikomi kitų subjektų parengti informaciniai pranešimai. Kokie tai galėtų būti subjektai? Iš skirties tarp „asmuo“ ir „įmonė arba organizacija“ darytina išvada, jog įstatymų leidėjas taip siekė atskirti fizinius ir juridinius asmenis. Taigi, visų fizinių asmenų parengti informaciniai pranešimai atitiktų šį požymį.

O iš juridinių asmenų parengtų informacinių pranešimų tokį požymį atitiktų tik įmonių ir organizacijų parengti informaciniai pranešimai. Civilinio kodekso³¹ 2.33 straipsnio „Juridinio asmens sąvoka“ 1 dalyje nurodyta: „Juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.“ Kaip matyti, įstatymų leidėjas akivaizdžiai atsisakė dalies juridinių asmenų – įstaigų. Jų parengti informaciniai pranešimai nelaiškomi pranešimais žiniasklaidai.

Kas laikytina įstaiga, aiškėja iš „Visuotinės lietuvių enciklopedijos“³²: nurodoma, jog įstaiga yra „visuomeninė ar valstybinė organizacija, atliekanti valdymo, kultūros, švietimo, socialines, buitines funkcijas“. Taigi, pagal naująjį apibrėžimą organizacijų, atliekančių valdymo, kultūros, švietimo, socialines, buitines funkcijas, informaciniai pranešimai nelaiškomi pranešimais žiniasklaidai, nes neatitinka šio būtinąjo pranešimo žiniasklaidai požymio.

Trečias požymis nėra būtinas, o kyla tik dėl įstatymo iniciatyvos paskatų, kuriomis buvo siekta apsaugoti viešosios informacijos skleidėjus nuo atsakomybės už galimai paslėptos reklamos skelbimą.

Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintų ir komunikacijos teorijoje išskiriamų pranešimo žiniasklaidai požymių palyginimas

Apibendrinant išskirtus požymius galima sudaryti tokią palyginamąją lentelę:

Požymis	Visuomenės informavimo įstatymas	Komunikacijos teorija
Turinys yra informacinis pranešimas.	Būtinas požymis.	Nedetalizuojama, subjektui paliekama laisvė spręsti, kas laikytina „žinia“.
Subjektas	Būtinas požymis, tačiau apimami tik pranešimą „rengiantys asmenys, įmonės arba organizacijos“.	Subjektų sąrašas nedetalizuojamas, jis nėra baigtinis ar apribotas.
Adresatai (gavėjai)	Gali būti skleidžiamas visuomenės informavimo priemonėse.	Specifinė gavėjų grupė – žiniasklaidos priemonės – yra esminis atribojantis požymis.

Iš lentelės darytinos trys išvados apie sąvokų skirtumus.

Pirma, įstatyme įtvirtintas požymis „informacinis pranešimas“ iš esmės susiaurina pranešimo žiniasklaidai apimtį.

³⁰ *Lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga internetu: www.lkz.lt [žiūrėta 2025-10-08].

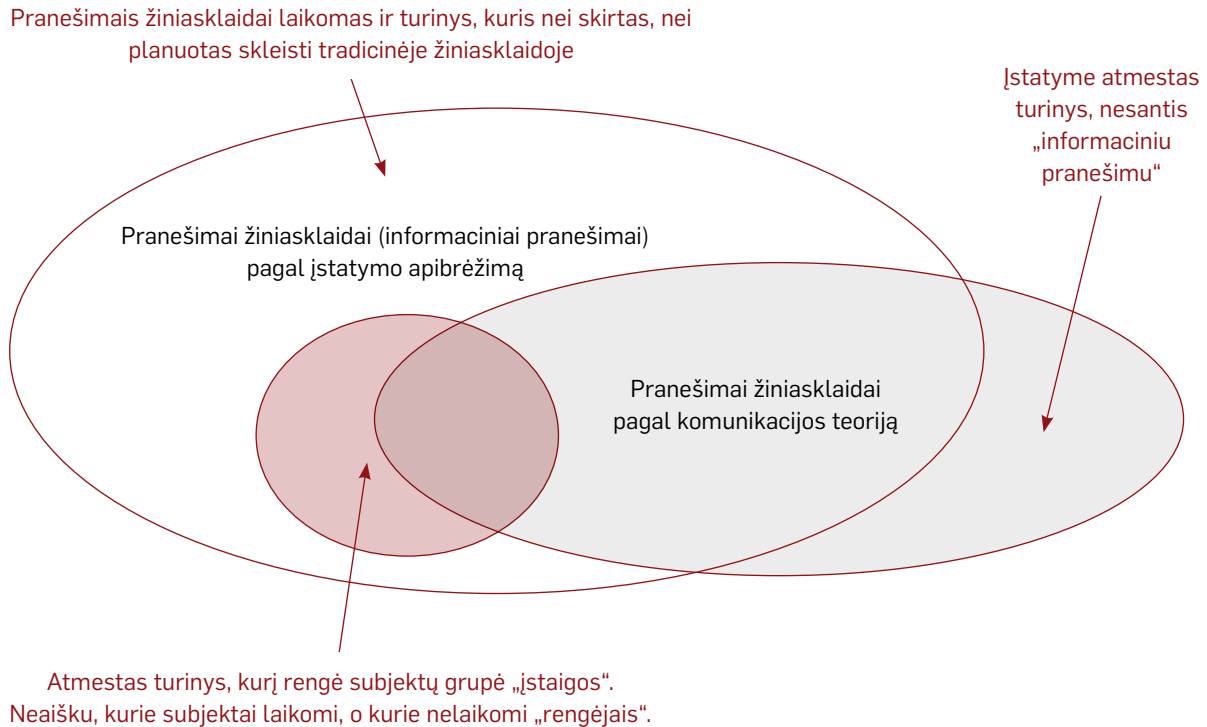
³¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *E-seimas.lrs.lt*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687/asr> [žiūrėta 2025-10-08].

³² Įstaiga. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga internetu: <https://www.vle.lt/straipsnis/istaiga/> [žiūrėta 2025-10-08].

Antra, įstatyme įtvirtintas požymis iš esmės susiaurina pranešimo žiniasklaidai apimtį, kyla neaiškumas, kas yra „rengėjas“ visoje idėjos generavimo, turinio juodraščio rengimo, derinimo, tvirtinimo, platinimo grandinėje.

Trečia, įstatyme įtvirtintas kaip nebūtinai požymis iš esmės išplečia turinio kategoriją, nes pranešimais žiniasklaidai gali būti laikomas ir kitiems adresatams skirtas turinys. Dar svarbiau, jog įstatyme pavartota netinkama (per plati) sąvoka „visuomenės informavimo priemonės“ į šią sritį įtraukė ne tik tradicines žiniasklaidos priemones, bet iš esmės visus (!) subjektus, skleidžiančius viešąją informaciją.

Įstatyme įtvirtinto apibrėžimo skirtumus nuo komunikacijos teorijos sampratos galima pavaizduoti tokia schema:

3 pav. Įstatyme įtvirtintos ir komunikacijos teorijoje vartojamos sąvokų palyginimo schema

Iš schemos matyti, jog įstatyme įtvirtintas apibrėžimas ir nepagrįstai susiaurina pranešimų žiniasklaidai aibę, ir ją išplečia.

Įstatyme įtvirtinto pranešimo žiniasklaidai taikymo praktikoje problemų prognozė

Kaip šio straipsnio autorius akcentavo savo rašte įstatymų leidėjams³³, įstatymo projektas sukuria penkias sistemines teisinio reguliavimo problemas.

Pirma, apibrėžime vartojamas terminas „žiniasklaida“ nėra teisinis, t. y. nėra aiškus jo apibrėžimo Visuomenės informavimo ar kituose įstatymuose. Plačiąja prasme „žiniasklaida“ gali būti laikomi visi viešojoje erdvėje veikiantys žinių sklaidos tarpininkai. Siaurąja prasme – tai tik profesinė veikla užsiimančios žurnalistai ir visuomenės informavimo priemonių redakcijos. Tarp šių dviejų kategorijų – labai didelis skirtumas. Komunikacijos teorijoje „pranešimas žiniasklaidai“ suprantamas plačiąja prasme, t. y. neapsiribojama vien profesionalia žurnalistika užsiimančiais asmenimis. Projekte siūlomą pareigą

³³ Dėl įstatymo projekto Nr. XIVP-3792 / parengė L. Ulevičius. 2024 m. rugsėjo 16 d.

suprantant taip, iš esmės visi visuomenės informavimo priemonių valdytojai (pavyzdžiui, tinklaraštininkai, vlogeriai ar informacijos šaltinių agregatoriai) turės analizuoti ir visus pranešimus žiniasklaidai atitinkamai žymėti. Tai akivaizdžiai perteklinis reikalavimas.

Antra, nėra aišku, kokių pagrindų projekto autoriai daro skirtumą tarp „asmens“, „įmonės“ ir „organizacijos“. Logiška būtų skirti „fizinis ir juridinis asmenis“, kas reikštų, kad apimama visų asmenų veikla. Tuo tarpu skirtumo tarp „įmonės“ ir „organizacijos“ teisė nefiksuoja. O terminas „asmuo“ yra suprantamas kaip bet koks subjektas – tiek fizinis, tiek juridinis.

Trečia, „parengtas informacinis pranešimas“ savaime netampa pranešimu žiniasklaidai. Kitaip tariant, tai nėra būtinas pranešimo žiniasklaidai požymis. Toks galėtų ir turėtų būti „išplatintas informacinis pranešimas“. Nes platinamas gali būti tik parengtas informacinis pranešimas.

Ši nuostata svarbi vertinant kartu su siūlomu 39 straipsnio 12 dalies 3 punktu, nustatančiu, jog „<...> visais atvejais nurodomas pranešimo žiniasklaidai rengėjas“. Nes nėra aišku, kas iš apibrėžime vadinamų – asmuo, įmonė ar organizacija – turėtų būti nurodoma visuomenės informavimo priemonėje, panaudojančioje pranešimą žiniasklaidai. Juo labiau kad pranešimo žiniasklaidai rengėjas gali būti tiek komunikacijos veiklos užsakovas, tiek tokios paslaugos vykdytojas (agentūra, jos darbuotojai ar nepriklausomai dirbantys specialistai), tiek labai įvairi procese dalyvavusių darbuotojų komanda.

Ketvirta, esminiu pranešimo žiniasklaidai požymiu projekto autoriai siūlo nustatyti, kad jis „rengėjo ir (ar) skleidėjo nuožiūra gali būti publikuojamas visuomenės informavimo priemonėse“. Taigi, apibrėžime funkcijos paskirstomos į (a) parengimą ir (b) publikavimą. Tai klaida, kadangi klasikinis pranešimas žiniasklaidai yra publikuojamas jį sukūrusios ir platinančios organizacijos (ar jos vardu).

„Publikavimas“ nėra ir negali būti esminis pranešimo žiniasklaidai požymis, nes reikšminga pranešimų žiniasklaidai dalis nepasiekia šio tikslo, tačiau dėl to nė kiek nepraranda informacinės vertės ir nevirsta kuo nors kitu.

Dar svarbiau, jog ryšių su visuomene veiklos minimizavimas į „teksto parengimą“ yra pavojingas ryšių su visuomene veiklos devalvavimas, kai komunikacija suprantama tik kaip tekstų rengimas, o jų viešinimas (ir publikavimas) jau ne komunikuojančių subjektų, o žiniasklaidos funkcija. Tai teisinga reklamos santykių atveju, bet niekaip nedera su atlygintinumo požymio neturinčia informacijos sklaida, kurią užtikrina ryšių su visuomene veikla.

Penkta, įstatymo projekto autoriai siūlo, kad pareiga atitinkamai žymėti atvejus, kada pasinaudota pranešimu žiniasklaidai, atsirastų „visa apimtimi ar iš dalies publikuojant pranešimą žiniasklaidai“. Kitaip tariant, iš pranešimo žiniasklaidai paėmusi nors porą žodžių visuomenės informavimo priemonė turėtų apie tai pažymėti.

Tokia pareiga būtų ypač perteklinė, kai ryšių su visuomene veiklą metu komunikuojama su žurnalistais jiems perduodant trumpas žinutes. Pavyzdžiui, trumpai elektroniniu paštu informuojama apie kokį nors įvykį. Tokiu atveju žurnalistas, atkreipęs dėmesį ir panaudojęs nors keletą žodžių iš pranešimo, turėtų skaitytoją informuoti, kad remiasi atitinkamo asmens pranešimu žiniasklaidai (nes apibrėžimas nenustato minimalios informacinio pranešimo apimties – pranešimu žiniasklaidai būtų laikomas ir poros sakinių laiškas).

Tragikomiškos situacijos susidarytų, žurnalistams nagrinėjant sudėtingas temas, remiantis daugybiniais pranešimais, jų turiniu. Tada būtų privalu nurodyti visų tų pranešimų žiniasklaidai autorius, pažymėti autorinį žurnalistinį tekstą kaip „pranešimą žiniasklaidai“ ir pan.

2024 m. rugsėjo 23 d. registruoti Seimo nario Stasio Tumėno pasiūlymai³⁴ taip pat atkreipia dėmesį, jog siūloma įtvirtinti sąvoka yra dalinė ir neapima kompleksinių visuomenės informavimo santykių, jų kaitos XXI a. informacinėje visuomenėje.

³⁴ Pasiūlymas dėl Visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3792 / parengė Seimo narys S. Tumėnas. *E-seimas.lrs.lt*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6a-820860798611ef84ff9693ecd03ff5> [žiūrėta 2025-10-08].

Kaip pažymi Seimo narys, projekte vartojamas terminas „žiniasklaida“ neturi teisinio apibrėžtumo, šio termino nėra galiojančiame Visuomenės informavimo įstatyme, nors jame vartojamos sąvokos „audiovizualinė žiniasklaida“, „kultūrinė žiniasklaida“, „regioninė žiniasklaida“ ir kt. Kita vertus, protinio principas suponuotų, kad visuomenėje įprasto, visiems suprantamo termino įstatyme apibrėžti nereikia.

„Lietuvos Respublikos terminų bankas“ pateikia³⁵ tokią termino „žiniasklaida“ apibrėžtį: „Visuomenei informaciją teikiančiose priemonėse (spaudoje, radijuje, televizijoje, internete) paskelbtos publikacijos, laidos.“ Ten pat pateikiamas ir kitas apibrėžimas: „Visuomenei informaciją teikiančios priemonės (spauda, radijas, televizija, internetas). Žiniasklaida – palyginti naujas pavadinimas, prieš tai vartotas terminas masinės informacijos priemonės.“ Akcentuotina, kad terminas „masinės informacijos priemonės“ tebėra įteisintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 44 straipsnio 2 dalyje.

Todėl Seimo narys, pritardamas šio straipsnio autoriaus pastaboms, atsižvelgdamas į projekto iniciatoriaus tikslus ir uždavinius, į Visuomenės informavimo įstatyme įteisintas sąvokas ir teisės normas, į Konstitucijoje vartojamą visuomenės sąvoką, pasiūlė terminą „pranešimas žiniasklaidai“ pakeisti į terminą „pranešimas visuomenei“.

Naujojo apibrėžimo taikymo praktikoje problemos

2024 m. spalio 25 d. šio straipsnio autorius kreipėsi³⁶ į Vartotojų teisių apsaugos tarnybą prašydamas įvertinti du pranešimus: 1) Lietuvos Respublikos Prezidento interneto svetainėje *www.lrp.lt* skleidžiamą pranešimą „Prezidentas atidarė konferenciją „Lietuvos Respublikos Konstitucija ir lietuvių kalba“³⁷ ir 2) Interneto žiniasklaidos asociacijos interneto svetainėje *www.iža.lt* skleidžiamą pranešimą „Bernardinai.lt jungiasi į Interneto žiniasklaidos asociaciją“³⁸.

Abiem atvejais tiek viena, tiek kita informacija yra laikytinos pranešimais žiniasklaidai, nes pagal naująjį apibrėžimą tai yra „asmens, įmonės ar organizacijos parengtas informacinis pranešimas, kuris viešosios informacijos rengėjo ir (ar) skleidėjo nuožiūra gali būti skleidžiamas visuomenės informavimo priemonėse“.

Akivaizdu, jog abiem atvejais tai yra „informacinis pranešimas“, nes juo perteikiama nauja informacija. Kartu akivaizdu, jog atitinkamos interneto svetainės yra laikytinos „visuomenės informavimo priemonėmis“, per jas atitinkamas pranešimas skleidžiamas.

Paklausime taip pat keliamas klausimas, kodėl abiem atvejais nesilaikoma naujosios redakcijos Visuomenės informavimo įstatymo 39 straipsnio 12 dalies reikalavimų: a) 1 punkto reikalavimo, jog tais atvejais, jeigu pranešimas žiniasklaidai skleidžiamas neatlygintinai, jis žymimas žodžiais „Pranešimas žiniasklaidai“ – abiem atvejais tai nėra pažymėta, b) 3 punkto reikalavimo, jog visais atvejais nurodomas pranešimo žiniasklaidai rengėjas – abiem atvejais rengėjas nėra nurodytas.

Atsakydama³⁹ į paklausimą 2024 m. lapkričio 11 d. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, patikrinusi gautą informaciją, įvertino, jog minėta reklama yra susijusi su naujienų pateikimu (prekės ar paslaugos nėra reklamuojamos). Tarnybos nuomone, reklamos požymis, išskiriantis reklamą iš kitų rūšių informacijos, yra siekis daryti asmenims poveikį renkantis naudotis tam tikromis paslaugomis, skatinti juos elgtis tam tikru būdu. Taigi, siekiant nustatyti, ar informacija gali būti vertinama kaip reklama, turi

³⁵ Žiniasklaida. Lietuvos Respublikos terminų bankas. Prieiga internetu: <https://terminai.vlkk.lt/paieska?search=%C5%BEiniasklaida> [žiūrėta 2025-10-08].

³⁶ Paklausimas dėl galimo reklamos ir visuomenės informavimo įstatymuose numatytų reklamos žymėjimo taisyklių pažeidimo / parengė L. Ulevičius. 2024 m. spalio 25 d. el. paštu siųstas pranešimas.

³⁷ Prezidentas atidarė konferenciją „Lietuvos Respublikos Konstitucija ir lietuvių kalba“. *Lrp.lt*. Prieiga internetu: <https://lrp.lt/lt-naujienos/prezidentas-atidare-konferencija-lietuvos-respublikos-konstitucija-ir-lietuviu-kalba/43757> [žiūrėta 2025-10-08].

³⁸ *Bernardinai.lt* jungiasi į Interneto žiniasklaidos asociaciją. *Iža.lt*. Prieiga internetu: <https://iza.lt/bernardinai-lt-jungiasi-i-interne-to-ziniasklaidos-asociacija/> [žiūrėta 2025-10-08].

³⁹ Dėl paklausimo persiuntimo. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba. 2024 m. lapkričio 11 d. el. paštu siųstas raštas.

būti konstatuotas skatinimo tikslas, t. y. turi būti nustatyta, kad ši informacija yra ar gali būti reikšminga vartotojui, priimant sprendimą dėl produkto įsigijimo, ir taip ja siekiama daryti įtaką ekonominei elgsenai, skatinant jį naudotis tam tikromis prekėmis ar paslaugomis ar atsisakyti tam tikrų prekių (paslaugų) naudojimo.

Pažymėtina, jog tokia tarnybos pozicija iš esmės skiriasi nuo pradinių ginčų, tapusių teisėkūros iniciatyvos įstatyme įtvirtinti naująją „pranešimo žiniasklaidai“ sąvoką pretekstu. Kaip savo komentare 2023 m. rugsėjo 22 d. teigė komunikacijos profesionalas Artūras Jonkus⁴⁰, „<...> žiniasklaidos priemonės gavo išpėjimą iš Vartotojų teisių apsaugos tarnybos dėl paslėptos reklamos pagal Reklamos įstatymą, nes spausdino pranešimus žiniasklaidai, kuriuose kalbinami tik vienos verslo organizacijos atstovai <...>“.

Tarnyba taip pat pažymėjo, kad skundo atveju nebuvo nustatyta, jog pateikta informacija atitiktų esminį reklamos kriterijų – skatinimą naudotis prekėmis ar paslaugomis, todėl pateikta informacija neatitinka reklamos sampratos, o yra viešoji informacija, kaip tai apibrėžta Visuomenės informavimo įstatyme. O šio įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodyta, jog Žurnalistų etikos inspektorius vertina, kaip informuojant visuomenę laikomasi šiame ir kituose visuomenės informavimą reglamentuojančiuose įstatymuose bei teisės aktuose nustatytų visuomenės informavimo principų, todėl persiuntė skundą tirti Žurnalistų etikos inspektorius tarnybai.

Žurnalistų etikos inspektorė 2024 m. gruodžio 13 d. rašte teigė⁴¹, jog, išanalizavus abi publikacijas, akivaizdu, kad abiem atvejais informacija jose skelbiama apie patį visuomenės informavimo priemonės valdytoją, publikacijų parengimas ir paskelbimas laikytinas pačių visuomenės informavimo priemonės valdytojų darbu, o ne kito asmens (agentūros) parengtu ir (ar) panaudotu pranešimu. Publikacijų turinys yra parengtas ne pagal kito asmens informacinį pranešimą, o yra tik paties viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) produktas, platinamas savo pačių valdomoje visuomenės informavimo priemonėje.

Esant tokioms faktinėms aplinkybėms, inspektorės nuomone, paklausime nurodytos publikacijos nėra pripažintinos pranešimais žiniasklaidai, todėl neturi būti niekaip žymimos. Inspektorės įsitikinimu, tais atvejais, kai viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas sutampa arba juos sieja tiesioginiai darbo santykiai, o parengta informacija platinama savo pačių valdomoje visuomenės informavimo priemonėje, joks papildomas tokios informacijos žymėjimas pagal Visuomenės informavimo įstatymą nereikalingas.

Toks inspektorės aiškinimas niekaip nepagrįstas teisės normomis, nes įstatyme apibrėžtoje sąvokoje jokių apribojimų ar išimčių dėl pranešimų žiniasklaidai skelbimo tik konkrečiose visuomenės informavimo priemonėse nėra, nėra ir išlygų dėl rengėjų ir skleidėjų sutapties.

Išvados

Pirma, įstatyme įtvirtinta sąvoka iš esmės skiriasi nuo komunikacijos teorijoje vartojamų pranešimo žiniasklaidai sąvokų.

Antra, įstatyme įtvirtinti būtinieji pranešimo žiniasklaidai požymiai neracionaliai susiaurina ir išplečia pranešimų žiniasklaidai aibę.

Trečia, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos ir Žurnalistų etikos inspektorius tarnybos atsakymai rodo, jog įtvirtintus naująjį apibrėžimą įstatymo taikymo praktika prieštarauja sisteminiam Visuomenės informavimo įstatymo normos aiškinimui.

⁴⁰ Jonkus, A. Ne kiekvienas naminis paukštis – višta, arba komunikacijos pradžiamokslis kontroliuojančioms institucijoms. *15min.lt*. Prieiga internetu: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/pranesimai/arturas-jonkus-ne-kiekvienas-naminis-paukstis-vista-arba-komunikacijos-prdziamokslis-kontroliuojancioms-institucijoms-231-2115728> [žiūrėta 2025-10-08].

⁴¹ Dėl paklausimo persiuntimo. *Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba*. 2024 m. gruodžio 13 d. el. paštu siųstas raštas.

Šaltiniai ir literatūra

- Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *E-seimas.lrs.lt*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687/asr> [žiūrėta 2025-10-08].
- Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP-3792(2). *E-seimas.lrs.lt*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c9e-327907ca511ef84ff9693ecd03ff5> [žiūrėta 2025-10-08].
- Lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga internetu: www.lkz.lt [žiūrėta 2025-10-08].
- Įstaiga. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga internetu: <https://www.vle.lt/straipsnis/istaiga/> [žiūrėta 2025-10-08].
- Komunikacija. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Prieiga internetu: <http://www.tzz.lt/k/komunikacija> [žiūrėta 2025-10-08].
- Pranešimas. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga internetu: <https://www.vle.lt/straipsnis/pranesimas-1/> [žiūrėta 2025-10-08].
- Žiniasklaida. *Lietuvos Respublikos terminų bankas*. Prieiga internetu: <https://terminai.vlkk.lt/paiska?search=%C5%BEiniasklaida> [žiūrėta 2025-10-08].
- Dėl paklausimo persiuntimo. *Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba*. 2024 m. lapkričio 11 d. el. paštu siųstas atsakymas.
- Dėl paklausimo persiuntimo. *Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba*. 2024 m. gruodžio 13 d. el. paštu siųstas raštas.
- Bernardinai.lt* jungiasi į Interneto žiniasklaidos asociaciją. *Iža.lt*. Prieiga internetu: <https://iza.lt/bernardinai-lt-jungiasi-i-interneto-ziniasklaidos-asociacija/> [žiūrėta 2025-10-08].
- Prezidentas atidarė konferenciją „Lietuvos Respublikos Konstitucija ir lietuvių kalba“. *Lrp.lt*. Prieiga internetu: <https://lrp.lt/lt/naujienos/prezidentas-atidare-konferencija-lietuvos-respublikos-konstitucija-ir-lietuviu-kalba/43757> [žiūrėta 2025-10-08].
- Andrejevas, Vladimiras; Gražulienė, Ramunė. *Policijos bendravimas su žiniasklaida: mokymo metodinis leidinys*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
- Baršauskienė, Viktorija; Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, Birutė. *Komunikacijų teorija ir praktika: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2005.
- Bučinskas, Antanas. *Viešieji ryšiai: metodinė mokomoji knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.
- Dambra, Valdas. *Ryšių su visuomene proceso bei komunikacijos projektų valdymas: vadovėlis*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2013.
- Dėl įstatymo projekto Nr. XIVP-3792 / parengė Liutauras Ulevičius*. 2024 m. rugsėjo 16 d.
- Fiske, John. *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: Baltos lankos, 1998.
- Glosienė, Audronė. *Ryšių su visuomene ABC bibliotekininkams*. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 1999.
- Gudonienė, Vilija. *Tarptautiniai ryšiai su visuomene: ryšių su visuomene tarptautinės normos ir standartai: studijų medžiaga*. Vilnius: Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, 1999.
- Gudonienė, Vilija. *Tarpkultūrinė komunikacija*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2013.
- Kazokienė, Lina; Stravinskienė, Jurgita. *Ryšiai su visuomene: vadovėlis*. Kaunas: Technologija, 2014.
- Jonkus, Artūras. Ne kiekvienas naminis paukštis – višta, arba komunikacijos pradžiamokslis kontroliuojančioms institucijoms. *15min.lt*. Prieiga internetu: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/pranesimai/arturas-jonkus-ne-kiekvienas-naminis-paukstis-vista-arba-komunikacijos-pradziamokslis-kontroliuojanციoms-institucijoms-231-2115728> [žiūrėta 2025-10-08].
- Mamedaitytė, Sevilė. *Lietuvos savivaldybių ir piliečių ryšio stiprinimas: autorinė metodinė medžiaga kursams*. Vilnius, 2003 m. gegužės–birželio mėn.
- Mačiulienė, Monika; Gulevičiūtė, Gintarė. *Skaitmeninė komunikacija*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2024.
- Matkevičienė, Renata. *Ryšiai su visuomene: mokomoji knyga*. Vilnius: Akademinė leidyba, 2015.

- Mažylė, Jolanta. *Informaciniai žurnalistiniai tekstai ir jų žanrai: mokomoji priemonė*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015.
- Nugaraitė, Audronė. *Valdžia ir žiniasklaida: dialogas: metodinė medžiaga*. Vilnius: Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, 1999.
- Pečiulis, Žygintas. *Televizijos žurnalistika*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002.
- Pečiulis, Žygintas. *Efektyvi komunikacija: praktinis vadovas*. Vilnius: Versus aureus, 2004.
- Pečiulis, Žygintas. *Kaip bendrauti su žiniasklaida: principai, patarimai, pavyzdžiai*. Vilnius: Lietuvos aklyjų biblioteka, 2014.
- Prokuratūros komunikacijos vadovas*. Vilnius: Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, 2015.
- Puodžiūnas, Valdemaras. *Viešosios komunikacijos technologijos ir inovacijos: vadovėlis*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2013.
- Pupelienė, Janina. *Mokslo komunikacija: mokomoji knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2015.
- Snedeker, Karen. *Praktiniai žingsniai kuriant ryšius su investuotojais strategiją*. Vilnius: Nacionalinė vertybinių popierių birža, 2003.
- Skvarčinskienė, Vilma. *Ryšiai su visuomene kultūrinės veiklos vadybininkams*. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija, 2011.
- The Communication of Ideas* / ed. Bryson, Lyman. New York: Institute for religious and social studies, 1948.
- Paklausimas dėl galimo reklamos ir visuomenės informavimo įstatymuose numatytų reklamos žymėjimo taisyklių pažeidimo* / parengė Liutauras Ulevičius. 2024 m. spalio 25 d. el. paštu siųstas pranešimas.
- Pasiūlymas dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3792 / parengė Seimo narys Stasys Tumėnas. *E-seimas.lrs.lt*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6a820860798611ef84ff9693ecd03ff5> [žiūrėta 2025-10-08].
- Ulevičius, Liutauras. *Kaip tapti žinomam: etiški ryšiai su visuomene*. Kaunas: Smaltija, 2006.
- Uznieinė, Rosita. *Ryšiai su visuomene: įvadas į studijas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2011.
- Vaišnys, Andrius. *Vieši Seimo ryšiai su visuomene*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014.
- Viešieji ryšiai plėtrai ir pelnui*. Vilnius: Verslo žinios, 2006.
- Visuomenės informavimo ir komunikacijos įgūdžių vadovas visuomenės sveikatos specialistams* / sud. Vilija Gudonienė. Vilnius: Valstybinis visuomenės sveikatos centras, 2002.
- Wilcox, Dennis L.; Cameron, Glen T.; Ault, Philip H.; Agee, Warren K. *Ryšiai su visuomene: strategija ir taktika*. Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2007.